

Naar een Renkum dat verbindt

**Programma van de PvdA afdeling Renkum
2018-2022**

PVDA

Een PvdA verkiezingsprogramma opstellen is een.
Het programma realiseren in de komende jaren is twee. Dat is mensenwerk.

Daarom denken wij er goed aan te doen voor het programma eerst vijf van onze
PvdA kandidaten aan u voor te stellen:

Zij zullen in de raad en in de commissies uw instemming met ons programma omzetten in
daden.

Tom Erkens (1) *rechts onder*

Rita Weeda (2) *midden boven*

Richard van Oosterwijk (3) *rechts boven*

Luuk Bosscha (4) *links boven*

Ellen de Vries (5) *links onder*

Inhoud

Inleiding	3
Wat voor de PvdA van waarde is.....	3
1 Iedereen telt mee en kan meedoen	4
Ieder mens is even waardevol.....	4
Kinderen zijn onze toekomstige samenleving.....	4
Statushouders	5
Economie en werk.....	5
Armoede en schuldhulpverlening	6
2 Zorgzaam voor wie het nodig heeft	7
Goede, toegankelijke en betaalbare zorg voor iedereen.....	7
Eenzaamheid	9
Mensen met een geestelijke beperking en ontwikkelingsstoornissen	9
Vrijwilligers en mantelzorgers.....	10
Investeren in de jeugd is investeren in de toekomst	11
3 Een goed milieu voor een duurzame leefomgeving.....	12
Een toekomstbestendig leefmilieu.....	12
Voorkomen van klimaatverandering.....	13
Opvang van de gevolgen van klimaatverandering	14
Omgaan met schaarste aan energie, voedsel, schoon water en grondstoffen	14
4 Leefbare dorpen en buurten	15
Goede woningen	15
Fijne woonomgeving	16
Dagelijkse voorzieningen.....	17
Sport.....	17
Cultuur en educatie	19
5 Bestuurlijke vernieuwing.....	20
6 Gemeentelijke organisatie en begroting.....	21

Inleiding

Wat voor de PvdA van waarde is

De tegenstellingen in onze maatschappij zijn de laatste jaren groter geworden. De rijken worden rijker en de armen worden armer. Ook in Renkum!

Terug naar vroeger, naar een ruimhartige overheid die zonder tegenprestatie garant staat voor goed onderwijs en huisvesting en zorg en steun voor iedereen, is niet de oplossing voor dat probleem.

Vrouw, 81 jaar, bijna 50 jaar lid:

-“Solidariteit vind ik heel belangrijk, maar ik mis dat nu wel een beetje.”

-“Ik vind de toon nu wel harder geworden.”

We hebben onszelf de spiegel voorgehouden, soms samen met inwoners. We merkten dat onze koers, onze toon en boodschap moeten veranderen. We moeten weer meer een partij gevoed vanuit van de samenleving worden.

Anno 2018 zijn **Solidariteit, rechtvaardigheid, toegankelijkheid en vooruitgang** de basis voor ons werk als volksvertegenwoordiger in en buiten de raad. We willen mensen ontmoeten, ze met elkaar in contact brengen en met elkaar verbinden. We geloven dat solidariteit de belangrijkste bouwsteen van een sociale samenleving is een van rechtvaardig en duurzaam samenleven en van eerlijk delen. Met ruimte voor wie wil en waardigheid voor wie niet kan.

Bestaanszekerheid, goed werk, goed wonen, een gezond leven, toegang tot scholing, emancipatie en recht op zeggenschap zijn noodzakelijk om volwaardig deel te kunnen nemen aan die samenleving.

Man (73 jaar): Ik weet dat ik een beroep op de gemeente kan doen voor ondersteuning. Ik vind het al moeilijk om hulp te vragen en daarbij ben ik ook niet zo handig met internet. Het gemeentehuis in Oosterbeek is dan toch ver en als ik bel moet ik vaak lang wachten voor ik de juiste persoon aan de telefoon krijg. Het zou fijn zijn als ik bij mij in het dorp de mensen kan vinden die samen met mij naar de mogelijkheden kunnen kijken.

Gelukkig gaat het veel mensen in Renkum gewoon goed. Maar er zijn ook mensen die achterop raken. Ze hebben weinig hoop voor de toekomst en waarderen hun eigen leven met een mager zesje. Over deze mensen maken we ons zorgen. Is voor hen zorg wel toegankelijk, verdienen alle kinderen dezelfde kansen? Zijn sport en cultuur wel voor iedereen bereikbaar en betaalbaar? Zijn voor mensen met een beperking de voorzieningen goed bereikbaar? Is het voor de inwoners duidelijk wat van de gemeente verwacht mag worden én waarvoor zij zelf verantwoordelijk moeten zijn?

Voor het opstellen van ons programma hebben we een 'kaart' van Renkum gemaakt. De informatie hiervoor kregen we onder andere uit gesprekken met inwoners en organisaties die betrokken zijn bij de uitvoering van het gemeentelijk beleid. We voerden gesprekken over thema's als: *iedereen telt mee en kan meedoen, zorgzaam voor wie het nodig heeft, een duurzame leefomgeving en leefbare dorpen en buurten*. Dit zijn de vier thema's waarbinnen we de komende jaren verandering willen in Renkum. Daarnaast willen we verandering binnen het thema *bestuurlijke vernieuwing en gemeentelijke organisatie en begroting*. Ons verkiezingsprogramma laat zien hoe we als PvdA aansluiten bij de wensen van veel bewoners. Tegelijk willen we de werkzaamheden en ondersteuning van de gemeentelijke organisatie van Renkum effectief en efficiënt laten zijn voor de inwoners van Renkum.

1 Iedereen telt mee en kan meedoen

Ieder mens is even waardevol

Iedereen moet mee kunnen doen, niemand wordt uitgesloten. Ieder mens is even waardevol. Tegen discriminatie moet worden opgetreden, slachtoffers krijgen hulp en bovenal zetten we in op preventie.

De gemeente moet elke sollicitant en ieder personeelslid op een gelijke manier, ongeacht geslacht, herkomst en leeftijd behandelen.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- anoniem solliciteren wordt ingevoerd bij de gemeentelijke instellingen.
- er een anti-discriminatievoorziening komt waar elke vorm van discriminatie kan worden gemeld.

Kinderen zijn onze toekomstige samenleving

Hoger opgeleide jonge Renkumer: *Ik heb het goed, ik heb een goede opleiding en een fijne baan. Ik woon in een mooi huis. Ik beseft dat velen niet de kansen zoals ik hebben gekregen. Ik zou willen dat iedereen 'hogerop' kan komen. In de praktijk blijkt dat toch lastig. Daar wil ik iets aan doen door op de PvdA te stemmen. Kleine dingen kunnen al helpen, bijvoorbeeld zorgen dat iedereen naar een fijne school in de buurt kan.*

Kinderen moeten de kans hebben om hun talenten te ontplooien. Goede opvang, uitstekend onderwijs, leuke sportvoorzieningen, goede kindzorg en een leven dat niet beheerst wordt door (materiële) zorgen, zijn daarvoor noodzakelijk.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- geïnvesteerd wordt in bereikbare en toegankelijke voorzieningen, zoals het peuterspeelzaalwerk, de scholen en de bibliotheek.
- geïnvesteerd wordt in veilige, goed onderhouden en volledig toegankelijke schoolgebouwen.
- er een leer- en ontwikkelcentrum komt in Doorwerth.
- de gemeente met scholen, kinderopvang, huisartsen, fysiotherapeuten en jeugdgezondheidszorg samenwerkt bij de aanpak van overgewicht en het bevorderen van een gezonde levensstijl.

Moeder, geboren in Afghanistan: *Mijn zoons hadden geen toekomst in Afghanistan. Ze werden gedwongen te vechten voor de ene of de andere partij. Daarom moesten we vluchten. Ik wilde niet dat mijn zoons een zinloze oorlog gingen voeren. We kregen hier een huis waarin ze rustig konden opgroeien. Een heeft een baan in de bouw, mijn jongste zoon studeert nog voor opticien.*

Statushouders

Bij de opvang van vluchtelingen en de huisvesting van statushouders wordt een groot beroep gedaan op de lokale samenleving. Inwoners moeten hierbij worden betrokken en goed worden geïnformeerd.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- initiatieven van inwoners voor opvang en huisvesting van vluchtelingen en statushouders door de gemeente ondersteund worden.
- de taalcafé's die in de dorpen zijn ontstaan worden gefaciliteerd.
- statushouders zo snel mogelijk kunnen doorstromen naar definitieve huisvesting, zonder hun voorrang te geven op andere woningzoekenden met een urgentie.

Economie en werk

***Vrouw wil ondernemer worden:** Het is fijn om hier te wonen in een mooie omgeving, maar tussen al dat groen moet er toch ook nog plaats zijn voor kleine bedrijfjes die welzijn gevoel van mensen en producten ontleend aan de natuur met elkaar verbinden. Niet alleen horeca maar ook werkplaatsen voor maakproducten.*

Werk, betaald of vrijwillig, is belangrijk voor de ontwikkeling van mensen, voor hun contacten en hun gevoel van eigenwaarde. Met werk kun je een zelfstandig bestaan opbouwen en je talenten ontwikkelen. Geen enkel mens mag kansloos zijn op de arbeidsmarkt, niemand mag worden afgeschreven.

Voor sommige mensen is het moeilijk om op eigen kracht vanuit de bijstand weer aan het werk te komen. Voor hen is maatwerk nodig. Van mensen die noodgedwongen tijdelijk van een uitkering moeten leven, verwachten we ook iets terug.

De gemeente heeft geen directe invloed op het functioneren van de economie. De gemeente kan wel gewenste economische activiteiten stimuleren en faciliteren.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de gemeente initiatieven ondersteunt die duurzame en innovatieve werkgelegenheid bevorderen.
- de gemeente samenwerkt met het 'Toeristisch Platform Lage Veluwe' om een positieve impuls te geven aan het toerisme.
- de voorgenomen renovatie van de bedrijventerreinen Klingelbeekseweg/Hes West op korte termijn wordt uitgevoerd.
- evenementen met een economisch belang ondersteund en gefaciliteerd worden.
- de gemeente het onderwijs en werkgevers/ondernemers met elkaar verbindt om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren.
- de gemeente samenwerkt met het (speciaal) onderwijs en netwerkpartners om leerlingen op de arbeidsmarkt te plaatsen en te houden.
- voor bijstandsgerechtigden, vanuit hun mogelijkheden, gekeken wordt naar verbetering van de aansluiting op de arbeidsmarkt.
- van mensen die gebruik maken van de bijstand een tegenprestatie wordt gevraagd. Hiervoor maken zij zo veel mogelijk zelf een plan.

Armoede en schuldhulpverlening

Door de stijging van de woonlasten en de zorgkosten is het aantal aanvragen voor schuldhulpverlening toegenomen. Schulden leiden tot meer schulden want om je schulden (verhoogd met boetes) te betalen is (extra) inkomen nodig. Gezinnen en andere mensen met problematische schulden moeten zo laagdrempelig en slagvaardig mogelijk worden geholpen.

Over een vrouw uit Doorwerth: Ze was 16 toen ze zwanger werd. Nu, net 20, heeft ze twee kinderen. Dankzij de Voedselbank en andere minimavoorzieningen kan zij het hoofd boven water houden, maar haar schulden zijn daarmee niet opgelost. Ze staat er alleen voor, de vader is 'afwezig'. Ze heeft haar VMBO afgemaakt, maar haar opleiding sluit niet voldoende aan op de huidige arbeidsmarkt. Eerst de problematische schulden aanpakken en dan samen met iemand van het sociaal team een plan maken op weg naar werk.

Kinderen mogen nooit de dupe worden van ouders die schulden hebben. Elk kind moet mee kunnen doen aan sport, schoolreisjes, cultuur en verjaardagen. Het is niet aanvaardbaar dat één op de negen kinderen opgroeit in armoede. Opgroeien in armoede staat ontwikkelingskansen in de weg.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- maatwerk het uitgangspunt is van het minimabeleid voor groepen zoals ZZP'ers, werkende armen die banen moeten stapelen om aan het minimum te kunnen komen, arme ouderen en laaggeletterden.
- het minimabeleid voor inkomens tot 130% van het bijstandsminimum geldt. Er wordt gekeken naar het bruto-inkomen én het besteedbaar inkomen.
- in het minimabeleid blijvend maatregelen voor kinderen in armoede worden opgenomen, zoals het Kindpakket.
- het sociaal team samen met corporaties, welzijnsorganisaties, onderwijs en verenigingen inzet op tijdige signalering waardoor ernstiger problemen kunnen worden voorkomen.
- voor jongeren met problematische schulden een revolving fonds wordt gevormd waarin hun schulden worden ondergebracht en waaruit betaalregelingen met schuldeisers worden getroffen.
- de Voedselbank ruimhartig wordt ondersteund en tegelijkertijd alles in het werk wordt gesteld om de Voedselbank overbodig te maken.

2 Zorgzaam voor wie het nodig heeft

Goede, toegankelijke en betaalbare zorg voor iedereen

Goede zorg is onontbeerlijke voor de gezondheid en het welbevinden van alle mensen. Zorg moet dichtbij, toegankelijk (ook fysiek) en betaalbaar zijn.

Uitgangspunten zijn kwaliteit, doelmatige besteding van de middelen en vertrouwen. De inzet van de zorg wordt niet bepaald door marktwerking. De mens staat centraal!

Een reactie van een lid op de vraag wat in het programma moet komen:

Man (74 jaar): Door mijn ongeluk moet ik drie maanden geholpen worden bij het douchen. Daarna zal het niet meer nodig zijn hoop ik. Maar ik probeer al een week lang iemand te vinden die mij kan helpen. Ze hebben het te druk en iedereen vraagt zo veel tijd. Kunnen jullie dat niet anders laten regelen.

De zorg moet dorpsgericht worden aangepakt want er zijn verschillen in de zorgvraag tussen de Renkumse dorpen. Regionale samenwerking kan de kwaliteit van de zorg ten goede komen.

Problemen van mensen moeten vroegtijdig worden gesignaleerd en benoemd en samen opgelost. Dat voorkomt dat problemen verergeren en er later zwaardere hulp of zorg moet worden ingezet.

De afgelopen jaren ontbrak een duidelijke regie op de verdeling en de structuur van zorg. Er was geen goed beeld van de wensen en behoeften van de groep kwetsbare ouderen, ouders en kinderen. Welke resultaten het beleid heeft opgeleverd is niet bekend. Ervaring en kennis van inwoners, maatschappelijke organisaties en instellingen zijn onvoldoende benut. Er is als aanvulling op het werk van professionals te weinig gebruik gemaakt van ervaringsdeskundigen en 'maatjes'.

De PvdA wil daarom een aanpassing van het gevoerde beleid.

Vrouw (72 jaar): Soms denk ik wel eens, wie weet nu beter wat er met mij aan de hand is dan ik zelf. Maar dan praat ik met 'professionals' en dan word ik een beetje overdonderd door hun kennis. Dan houd ik maar mijn mond en beantwoord alleen hun vragen. Toch zou mijn ervaring en die van mijn kinderen ook kunnen helpen om de goede oplossingen te vinden.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- het sociaal team dorpsgericht gaat werken en een instelling wordt die naast de inwoner staat en samen met hem een plan maakt. De wijkverpleegkundige is hierbij de spil.
- het sociaal team zelfstandig gaat opereren tussen de inwoner en de overheid. Medewerkers van het team moeten zich minder opstellen als uitvoerder van het overheidsbeleid.
- medewerkers van 'Renkum voor elkaar' samen met zorgaanbieders, maatschappelijke organisaties en vrijwillige hulpverleners het aanspreekpunt zijn voor de inwoner en zo de schakel zijn tussen de inwoner en het sociaal team.
- de aanvraag voor zorg vereenvoudigd wordt. Er mogen geen drempels worden opgeworpen. Voor inwoners moet duidelijk zijn met wie zij een gesprek kunnen voeren over hun problemen of vragen over ondersteuning.
- extra aandacht wordt besteed aan de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de informatie over het sociaal domein, met name ook voor laaggeletterden.
- gebouwen e.d. fysiek toegankelijk (en veilig) worden gemaakt voor mensen met een functiebeperking.
- gewerkt wordt met meldcodes voor het herkennen én melden van signalen van kindermishandeling, huiselijk geweld en geweld tegen ouderen.
- de dienstverlening niet uitsluitend digitaal is. Een persoonlijk gesprek geeft de meeste garantie voor het verlenen van de juiste zorg.
- onderzocht wordt (in een pilot met dorpsgerichte budgetten) hoe het sociaal team de juiste zorg kan bieden in samenspraak met betrokkenen en hun directe omgeving.
- voorzieningen in de dorpen gebundeld worden in gezondheidscentra waarin in ieder geval huisartsen en andere eerstelijns instellingen samenwerken.
- sociaal economische gezondheidsverschillen worden aangepakt. Uitgangspunt hierbij is de werkwijze en de aanpak in het sarcopenieproject in Renkum-Heelsum.
- de zeggenschap van mensen in de zorg vergroot wordt. De gemeente neemt daarbij het voortouw.
- de eigen bijdrage in de Wmo uitsluitend geldt voor mensen met een inkomen dat hoger is dan 130% van het minimumloon. De maximale hoogte van de bijdrage is de kostprijs van een voorziening of dienst.
- de middelen die beschikbaar worden gesteld voor het sociale domein daadwerkelijk in het sociaal domein worden aangewend.
- 'right to challenge' wordt ingezet op de wijze waarvoor dit bedoeld is, namelijk dat inwoners de gemeente kunnen uitdagen met een beter en goedkoper alternatief.

Eenzaamheid

Man uit Oosterbeek (83 jaar): Hij verliest gaandeweg de mensen voor een praatje over de prestaties van OVC of om te klagen over het weer. Hij zou best wel naar een gemeenschapshuis willen om nieuwe mensen te ontmoeten maar hij is niet zo goed meer ter been. Het Huis van Renkum is voor hem te ver weg.

We laten eenzame mensen niet aan hun lot over. Eenzaamheid is er niet alleen onder ouderen maar ook onder jongeren die voor het eerst zelfstandig wonen. Eenzaamheid kan worden tegengegaan door op het snijvlak van zorg en welzijn activiteiten voor ontmoeting in dorpscentra te organiseren zoals het 'Huis van Renkum'. Het tijdig signaleren van eenzaamheid voorkomt ernstiger problemen. Goed functionerende buurtverenigingen en dorpsplatforms zijn daarom belangrijk.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- in Doorwerth, Wolfheze en Oosterbeek 'drempelloze' ruimtes komen waar mensen terecht kunnen voor ontmoeting en vragen en waar signalen opgepakt worden.
- openbare ruimtes in de dorpen met inspraak van omwonenden en belanghebbenden zo worden ingericht dat inwoners worden uitgenodigd elkaar te ontmoeten en te bewegen.
- buurtactiviteiten door de gemeente materieel ondersteund worden.
- onderzocht wordt hoe de buurtbus ingezet kan worden om bereikbaarheid op maat te garanderen.

Huisarts pleit voor meer samenwerking tussen sociaal werk en zorgaanbieders. Zij ziet bij haar oudere patiënten dat er vaak meer speelt dan fysieke problemen. Ze komen niet meer zo vaak de deur uit en dus ook letterlijk niet snel in beweging. Als er een plek is waar mensen terecht kunnen voor een kopje koffie en activiteiten kan zij zich daarop aansluitend richten op de zorg.

Mensen met een geestelijke beperking en ontwikkelingsstoornissen

We zien ontwikkelingen in de maatschappij in de manier waarop we omgaan met mensen met een geestelijke beperking en ontwikkelingsstoornissen. We moeten de negatieve gevolgen van die ontwikkelingen verminderen. GGZ-patiënten moeten mee kunnen doen in de maatschappij. Mensen met een GGZ-indicatie moeten zoveel mogelijk thuis worden opgevangen en in samenspraak met omgeving en familie worden behandeld. Beschermd of begeleid wonen moet mogelijk zijn. Daarvoor is een versterking van de begeleiding van patiënten en hun burens nodig.

Er worden steeds meer eisen gesteld aan mantelzorgers, hun omgeving en voorzieningen om mensen met dementie zo lang mogelijk in hun eigen omgeving te laten wonen. Mensen met autisme moeten in de eigen omgeving en naar eigen vermogen kunnen functioneren.

Man (45 jaar) heeft al jaren psychische klachten. Na een tijd opgenomen te zijn wil hij weer graag een plek in de samenleving. Af en toe loopt hij ergens binnen. Maar hij voelt zich vaak niet welkom en dat ontregelt hem. Hij zegt: als de samenleving geen angst heeft voor kwetsbare mensen, verdwijnt ook de angst bij mensen met een kwetsbaarheid. Daarom moeten buurtbewoners, mensen die het zelf ervaren hebben en betrokken organisatie werken aan een 'welkomcultuur'.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- voorkomen wordt dat verwarde mensen op straat komen en een dakloos bestaan het perspectief wordt voor ex-GGZ-patiënten.
- de gemeente stimuleert dat er beter wordt samengewerkt tussen de bij dementie direct betrokkenen en de betrokken organisaties. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de ervaring en kennis van de direct betrokkenen en de betrokken organisaties.
- geïnvesteerd wordt in vergroting van kennis over dementie en het herkennen er van en in scholing van vrijwilligers.
- bij autisme direct betrokkenen met organisaties zoals scholen, verenigingen, werkgevers en zorgaanbieders samen met de gemeente een integrale aanpak ontwikkelen.

Vrijwilligers en mantelzorgers

Vrijwilligers zijn onmisbaar in onze zorgzame samenleving. Zij kunnen echter niet de plaats innemen van professionals; ze zijn aanvullend. Organisaties en instellingen moeten niet afhankelijk worden van de inzet van vrijwilligers. Het ondersteunen en de inzet van vrijwilligers vraagt om een gestructureerde en persoonsgerichte aanpak. Uitsluitend een digitale koppeling van vraag en aanbod, zoals 'wij helpen' is onvoldoende.

Mantelzorg door familieleden, vrienden, kennissen en burens is van onschatbare waarde. Mantelzorgers verdienen waardering en steun zodat het mantelzorgen in balans blijft.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de gemeente vrijwilligers op het gebied van zorg en welzijn met elkaar in contact brengt om informatie en ervaringen te delen, van elkaar te leren en elkaar te ondersteunen.
- duidelijke afspraken worden gemaakt over de bevoegdheden van mantelzorgers
- vrijwilligers en mantelzorgers worden gewaardeerd door de gemeente. Het mantelzorgcompliment moet aansluiten bij de wensen en behoeften van de mantelzorgers.
- het sociaal team en de mantelzorgers een plan maken om mantelzorgers te ondersteunen en te ontlasten.
- er een plek komt waar mantelzorgers de gelegenheid hebben om elkaar te ontmoeten, informatie en ervaringen uit te wisselen, te ontspannen en zo nieuwe energie op te doen.

Man en vrouw zijn al bijna een halve eeuw getrouwd. Zij heeft dementie en hij zorgt met veel liefde voor haar. Dat doe je gewoon, je bent er voor elkaar in voor- en tegenspoed, zegt hij. In de gesprekken met zorgverleners gaat het altijd over haar situatie, dat is logisch. Maar hij wil soms ook even ruimte voor zijn verhaal en een plek om even om op adem te komen en energie op te doen.

Investeren in de jeugd is investeren in de toekomst

Sommige kinderen hebben, meestal tijdelijk, wat hulp en zorg nodig omdat het thuis of op school wat minder gaat. Er zijn ook kinderen die jeugdzorg nodig hebben en te maken krijgen met de jeugdreclassering.

Om problemen op tijd te signaleren moet worden ingezet op integraal jeugdbeleid van 9 maanden tot 23 jaar. Goede samenwerking is daarbij nodig tussen gemeente, verloskundigen, consultatiebureaus, jeugdwerk, scholen (en maatschappelijke organisaties zoals sportverenigingen).

Het kind, het gezin en de persoonlijke omgeving zijn het uitgangspunt van de ondersteuning. Ouders en waar mogelijk de kinderen worden betrokken bij het beleid. Het uitgangspunt is één gezin, één regisseur en één familieplan waarvan het gezin en de jongere de eigenaar zijn. De ouders hebben de regie, zeker wanneer er meerdere vormen van hulp en ondersteuning noodzakelijk zijn. Alleen als de veiligheid en een gezond perspectief voor het kind of de jongere in het gedrang komt, wordt daar van afgeweken.

Het jongerenwerk in Renkum moet een preventieve aanpak combineren met talentontwikkeling. Jongeren met een uitkering kunnen met het uitvoeren van vrijwilligerswerk ervaring opdoen die hun positie op de arbeidsmarkt versterkt.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- het sociaal team wordt aangevuld met deskundigen op het gebied van kindermishandeling, jeugd-GGZ en kinderen met een verstandelijke beperking.
- met jongeren die gebruik maken van jeugdzorg vanaf hun 17e wordt gewerkt aan een zorgvuldige overgang naar zelfstandigheid of naar blijvende zorg en ondersteuning. Zo nodig loopt de jeugdzorg door tot hun 23ste verjaardag.
- kinderen van ouders, die (psychisch) ziek of verslaafd zijn, kunnen rekenen op extra aandacht en bescherming.
- de weerbaarheid van kinderen en gezinnen wordt versterkt met een integrale aanpak waardoor alcohol- en drugsgebruik, pestgedrag op scholen en via social media, seksueel misbruik en problemen bij een vechtscheiding kunnen worden voorkomen.
- wangedrag van kinderen en (groepen) jongeren wordt aangepakt met zorg en ondersteuning en zo nodig door op te treden.
- de vrijwillige jeugdzorg ook migrantenjongeren en hun gezinnen benadert. Een gerichte ouderbenadering en specifieke preventieprogramma's zijn noodzakelijk om oververtegenwoordiging van migrantenjongeren in de jeugdgevangenissen te voorkomen.

3 Een goed milieu voor een duurzame leefomgeving

Een goed milieu is van belang voor een duurzame leefomgeving.

Man, 75 jaar, al meer dan 45 jaar lid:

-“De PvdA moet haar internationale solidariteit tonen door zich meer in te zetten voor klimaatbeheersing.”

-“Juist lokaal kan de PvdA meer doen aan klimaatbeheersing. We kunnen dat niet alleen overlaten aan Groen Links.”

Verduurzaming van de leefomgeving kent niet alleen kosten. Deze kan ook de lokale economie versterken. Maar daar zijn fundamentele veranderingen en een integraal beleid gericht op toekomstige uitdagingen voor nodig zoals daar zijn de kwaliteit van ons leefmilieu beschermen, klimaatverandering beperken door energietransitie, de gevolgen van klimaatverandering opvangen en goed omgaan met schaarste aan energie, voedsel, schoon water en grondstoffen.

De uitvoering ervan moet worden opgedragen aan een ‘verbindingsofficier’ die inwoners, ondernemers, kennisinstituten, kennisnetwerken en kennisplatforms verbindt, activeert, stimuleert en ondersteunt.

Een toekomstbestendig leefmilieu

De gemeente voert een beleid van ‘behoud door ontwikkeling’ om onze waardevolle, historierijke leefomgeving te beschermen en te behouden. De gemeente wil ook anderen laten genieten van ‘haar groen/ blauwe schouwburg’ maar wil dit niet ten koste laten gaan van de bestaande waarden. Duurzaamheidsbelang en economisch belang worden op die manier in balans gehouden.

De inwoner is zeer betrokken bij zijn leefmilieu. Veel vrijwilligers dragen bij aan het onderhoud van de leefomgeving.

In Renkum worden alleen in de nabijheid van de rijkswegen de luchtkwaliteitsnormen overschreden en levert het bedrijf Parenco met enige regelmaat geuroverlast.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- er één programma duurzame leefomgeving komt waarin het bestaande beleid en de huidige ambities op het gebied van milieu geïntegreerd worden.
- er gebieden worden aangewezen met voorrang voor de natuur of juist voor multifunctioneel ruimtegebruik. Plannen en initiatieven die gevolgen kunnen hebben voor deze gebieden zullen aan dit uitgangspunt worden getoetst.
- de resultaten van het participatief open planproces ‘vier landgoederen op de helling’ met de betrokken organisaties worden uitgewerkt tot een visie en een uitvoeringsplan.
- afspraken over gepaste openstelling van de particuliere landgoederen worden gemaakt.
- achterstanden in het groenbeheer en bosbeheer worden weggewerkt.
- daadwerkelijk waardering wordt gegeven aan de grote groep vrijwilligers die actief zijn in het Renkumse landschap.
- toegezien wordt op handhaving door de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) op geuroverlast van Parenco.
- maatregelen worden genomen om (geluids)overlast door (vlieg)verkeer in de uiterwaarden en van vliegvelden elders terug te dringen.

Voorkomen van klimaatverandering

Jonge inwoners van Heelsum: *Wij maken ons zorgen over de wereld waarin onze kinderen later moeten leven. Niet dat we bang zijn dat Renkum onder water komt te staan, maar toch. Een wereld waarin de zee een meter is gestegen, zal veel ontrust kennen. Daarom willen wij ook een bijdrage aan de klimaatakkoorden leveren door zonnecellen op ons dak te plaatsen. Alleen onze hoge hypotheek zorgt ervoor dat we nu nog niet al het benodigde geld kunnen lenen bij de bank.*

De gemeente heeft de ambitie uitgesproken om in 2040 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Om deze ambitie te verwezenlijken heeft de gemeente een stappenplan gemaakt.

Iedereen heeft recht op groene energie. Iedereen moet kunnen meedoen met de energietransitie. Daarbij moet ervoor worden gewaakt dat de kosten voor de energie transitie niet ten laste komen van degenen die minder vrij te besteden inkomen hebben omdat zij wel de belasting voor de energietransitie betalen maar zelf niet gemakkelijk een energie-investering kunnen doen, waar zij aanvullende subsidie voor kunnen krijgen.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de gemeente deelneemt aan kennisnetwerken om gezamenlijk 'slimme' toepassingsmogelijkheden in onze gemeente te zoeken voor schone energieopwekking zoals zonne-energie, windenergie, bio-energie, geothermische energie, riothermie en energie uit stromend water.
- de ontwikkelingen binnen De Groene Hub, het oprichten van een Warmtenet (via geothermie of zonne-energie bij Parenco) en het initiatief van enkele inwoners van Heveadorp voor een waterkrachtcentrale bij de sluis bij Driel gefaciliteerd worden.
- er inclusieve aanpakken komen waarbij huishoudens met een smalle beurs niet gestigmatiseerd worden. Aanpakken en regelingen moeten voor iedereen gelijk zijn als de gemeente met energiebedrijven, netbeheerders, provincies, woningcorporaties, bouwbedrijven, milieuorganisaties en bewonersorganisaties initiatieven ontplooiën om de overgang naar een aardgasvrije leefomgeving te realiseren o.a. door het op grote schaal benutten van daken voor zonnepanelen.
- het verstrekken van duurzaamheidsleningen voor particulieren en maatschappelijke initiatieven wordt voortgezet.
- lopen of fietsen in plaats van de auto gebruiken over kleine afstanden binnen de dorpen wordt gefaciliteerd.

Twee gezinnen wonen al jaren naast elkaar, het ene gezin heeft een huurhuis het andere een koopwoning. Samen met andere bewoners van hun wijk willen ze hun huizen toekomstbestendig maken door energiemaatregelen. Met enige moeite vinden ze subsidiemogelijkheden op de website van de gemeente bij het energieloket. En dan blijkt dat de mogelijkheden voor huurders en huizenbezitters nogal verschillen. Toch willen ze er samen hun schouders onder zetten.

Opvang van de gevolgen van klimaatverandering

De inwoners van Renkum wonen in de directe nabijheid van bossen die voor een gezonde lucht zorgen, de infiltratie van regenwater bevorderen en ook als klimaatbuffer kunnen fungeren. Ook de rivier en de beken kunnen als buffer fungeren bij extreme neerslag en zorgen voor aangename microklimaten in perioden van (extreme) warmte en droogte (verkoeling). Water kan een kwaliteitsimpuls geven aan de leefomgeving.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- in samenwerking met de universiteit van Wageningen maatregelen worden bedacht om te voorkomen dat de 'voor droogte kwetsbare' gebieden nadelige gevolgen ondervinden van de klimaatverandering.
- water en ruimte in ruimtelijke ordeningsplannen optimaal worden gekoppeld.
- hergebruik van hemelwater wordt gestimuleerd.
- hemelwater wordt opgevangen om oppervlaktewater in de bebouwde gebieden te realiseren of te vergroten. Met als doel belevingswaarde, verkoeling en speel- en ontwikkelingsmogelijkheden.
- afspraken worden gemaakt met betrokkenen (gemeenten, waterschappen) over afkoppeling van hemelwater en behoud van een duurzame watervoering door de beken.

Omgaan met schaarste aan energie, voedsel, schoon water en grondstoffen

De circulaire economie wordt gezien als één van de volgende stappen in het denken over duurzaamheid. Het gaat hierbij om het terugdringen van afval, het hergebruik van afvalmaterialen en om bij productie de mogelijkheid in te bouwen om de productonderdelen te demonteren en weer te gebruiken.

Nederland wil in 2050 circulair zijn. De gescheiden inzameling die Renkum in 2017 heeft ingevoerd is een eerste stap in die richting.

De papierindustrie in Renkum heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in hergebruik van grondstoffen, energiebesparing en de inzet van duurzame energie.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de gescheiden inzameling van afval regelmatig wordt geëvalueerd en geactualiseerd.
- lokale initiatieven op het terrein van hergebruik van grondstoffen, afvalscheiding, verlengen van de levensduur van apparaten e.d. worden gefaciliteerd.
- inwoners met een krappe beurs die door gezins- of medische omstandigheden veel restafval produceren gefaciliteerd worden, bijvoorbeeld met de Gelrepas.
- inwoners die niet de mogelijkheid hebben om zelf 'grof en bijzonder afval' bij het afvalbrengstation af te leveren geholpen worden, bijvoorbeeld via de inzet van vrijwilligers.
- de gemeente door voorbeeldgedrag, voorlichting en een goed bereikbaar energie-loket en dergelijke een bijdrage levert aan de mentaliteitsverandering die noodzakelijk is om mensen enthousiast te maken voor een duurzame samenleving.

4 Leefbare dorpen en buurten

Of je je thuis en veilig voelt in je buurt en in je dorp, is van invloed op je gezondheid en je geluksgevoel. Ook de kwaliteit van de openbare ruimte, de beschikbaarheid van voldoende voorzieningen, werkgelegenheid in de nabijheid, een goed openbaar vervoer en een duurzame leefomgeving spelen hierbij een rol. De leefbaarheid van onze dorpen wordt als 'zeer goed' aangemerkt. Alle zes dorpen hebben hun eigen 'DNA' o.a. tot uitdrukking komend in diversiteit in het woningbestand, de bevolkingssamenstelling en het voorzieningenniveau.

Dick en Thea zijn achter in de vijftig. Hun gezondheid is niet optimaal meer. Zij wonen in een flat in Doorwerth. De moeder van Thea heeft Alzheimer en woont permanent in De Molenberg. Moeder zit daar op haar plek. Thea steekt veel tijd in mantelzorg voor haar moeder, al merkt ze dat het haar veel energie kost. Dick en Thea hebben drie kinderen. De oudste is getrouwd en woont met man en kind in een koopwoning in Heesum. Zij komt regelmatig bij Thea langs. Zo kan ze Thea af en toe ontlasten. De twee jongsten (23 en 26) wonen nog thuis bij Thea. Zij willen graag in de gemeente Renkum blijven wonen. Een fijne bekende plek voor hen en zo kunnen ze hun ouders Dick en Thea later ondersteunen net als nu Thea mantelzorg doet voor hun oma. Helaas vissen de twee thuiswonende kinderen al tijden achter het net bij het vinden van een huurwoning. De oudste verdient teveel voor een sociale huurwoning en te weinig om een huis te kunnen kopen. De jongste komt gezien zijn inkomen en de normen voor passend wonen alleen in aanmerking voor een huurwoning van max 520 euro huur per maand. En die is nauwelijks te bereiken voor iemand die nu nog een dak boven zijn hoofd heeft.

Goede woningen

Iedereen verdient een goede woning in een fijne buurt. Een buurt waar men zich veilig en thuis voelt, waar kinderen 'op straat kunnen spelen', waar plaats is voor jong en oud, met een levendige kern en basisvoorzieningen op acceptabele afstand. Daarvoor is het nodig dat er voldoende sociale en middeldure huurwoningen beschikbaar zijn, het eigen woningbezit voor brede groepen bereikbaar blijft en financiële ondersteuning door de gemeente op een rechtvaardige manier plaatsvindt. Er moet ruimte zijn voor diversiteit, jongeren, alleenstaanden, gezinnen met jonge (en oudere) kinderen, meerdere generaties van een familie onder één dak, ouderen en statushouders.

Een reactie van een lid op de vraag wat in het programma moet:

Man, 71 jaar, meer dan 40 jaar lid:

-“Er moet gebouwd worden voor jongeren, Oosterbeek lijkt wel een bejaardentehuis.”

-“Ik geloof nog steeds dat ook nu spreiding van kennis, macht en inkomen noodzakelijk is.”

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de gemeente met andere gemeenten in onze regio en corporaties afspraken maakt over voldoende betaalbare huur- en koopwoningen.
- door betaalbare nieuwbouw en doorstroming het voor jongeren en mantelzorgers mogelijk wordt/blijft in hun dorp of in de gemeente te blijven wonen.
- we met ontwikkelaars zorgen voor meer woningen in de middeldure huursector (€ 750 - € 950).
- bestaande huizen verduurzaamd worden en levensloopbestendig worden gemaakt. De netto woonlasten mogen hierdoor niet stijgen. Hierover worden bindende afspraken met Vivare gemaakt.
- nieuwbouwwoningen energieneutraal en onder voorwaarden van de circulaire economie worden gebouwd.
- inwoners, woningcorporaties, ondernemers en bedrijven worden uitgedaagd om energiebesparende maatregelen te bedenken en te treffen. Door middel van speciale programma's wordt gewerkt aan bewust energieverbruik. De gemeente subsidieert waar mogelijk.
- langdurig leegstaande kantoren en bedrijfsgebouwen worden herbestemd en getransformeerd in goedkope woningen voor specifieke doelgroepen.
- geëxperimenteerd wordt met woningbouw voor ouderen en woon- en leefgroepen, met levensloopbestendig wonen en vormen van klimaatneutrale woningen.

Vrouw, 82 jaar geleden geboren in Heelsum. Haar vier jaar overleden echtgenoot heeft 39 jaar bij een papierfabriek gewerkt. Zij woont alleen maar wordt wat vergeetachtig. De buurvrouw vindt het gevaarlijk worden. De huisarts adviseert haar in een groepshuis voor ouderen te gaan wonen. Zo kan ze nog jaren zelfstandig blijven zonder opname in ONO.

Fijne woonomgeving

Inwoners van wijken met veel groen voelen zich gezonder (en zijn het ook) dan inwoners van wijken met weinig groen. Ook de kwaliteit van het groen is belangrijk voor de gezondheid. Op dit moment neemt de auto vrij veel ruimte in de woonomgeving in. De directe woonomgeving heeft echter vooral een verblijfsfunctie. Het is iedere keer weer een uitdaging om in bestaande of nieuwe buurten ruimte vrij te maken om voor de deur in het zonnetje te zitten, bij elkaar te komen, te bewegen of om te spelen. Verkeersveiligheid en sociale veiligheid zijn in dit verband ook belangrijk.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de openbare ruimte toegankelijk wordt ingericht zodat kinderen, ouderen en mensen met een beperking elkaar als vanzelfsprekend kunnen ontmoeten.
- duurzaamheidsaspecten worden meegenomen in de inrichting van de openbare ruimte.
- er bij de inrichting van buurten en wijken extra aandacht is voor de sociale veiligheid.
- verkeersveiligheid in de buurten verbeterd wordt door maatregelen zoals het nemen van snelheid remmende maatregelen om voetgangers en fietsers, gebruikers van rollator en scootmobiel te beschermen.
- in elke woonwijk voldoende speel- en beweegmogelijkheden zijn.
- de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en andere partijen voor hun eigen omgeving wordt gestimuleerd door hen zelf bij te laten dragen in de vormgeving en het onderhoud van hun omgeving.
- geïnvesteerd wordt in het wegwerken van achterstanden in het onderhoud van de openbare ruimte.
- de openbare ruimte wordt beheerd vanuit de principes soberheid, degelijkheid en eenvoud.

Dagelijkse voorzieningen

Wij vinden dat de leefbaarheid van de dorpen een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van gemeente, inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) instellingen. Samen maken we een plan waarin aandacht is voor alle facetten van leefbaarheid en dat is toegesneden op de specifieke situatie in het dorp of in de buurt. Initiatieven van inwoners worden ondersteund door de gemeente. De beschikbaarheid van voorzieningen staat in alle dorpen meer of minder onder druk. Dat geldt met name voor Heelsum en Wolfheze en in iets mindere mate ook voor Doorwerth.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de gemeente samen met inwoners, dorpsplatforms, dorpsverenigingen, ondernemers, corporaties en andere organisaties dorpsontwikkelingsplannen (met wensen, visies en aanbevelingen om de leefbaarheid in de komende tien jaar te verbeteren) opstelt en uitvoert.
- vooral voor mensen met een beperking de basisvoorzieningen in onze dorpen zoveel mogelijk in stand worden gehouden.
- er in woonbuurten ruimte blijft voor kleinschalige en milieuvriendelijke bedrijvigheid.
- de huidige kleine dorps scholen behouden blijven omdat zij invulling geven aan de sociale verbondenheid in kleinere leefgemeenschappen.
- het gebruik van bestaande voorzieningen vergroot wordt door deze te delen en multifunctioneel te maken.
- de verdere uitwerking en uitvoering van het centrumplan Doorwerth hoge prioriteit krijgt en de uitwerking en uitvoering in samenwerking met de inwoners gebeurt.
- maatregelen om de centra van Renkum en Oosterbeek te versterken niet alleen gericht zijn op het handhaven van zo veel mogelijk detailhandelsfuncties maar ook op het aantrekken van andere publiekstreckende voorzieningen.
- voor de Weverstraat en de Utrechtseweg in Oosterbeek een beeldkwaliteitsplan wordt opgesteld als onderdeel van de centrumvisie.

Sport

Sport bevordert de sociale samenhang en leefbaarheid in wijken en buurten. Sport zorgt ervoor dat mensen elkaar ontmoeten. Bewegen is goed voor de gezondheid. Sport moet voor iedereen toegankelijk zijn, financiële en andere beperkingen mogen geen drempel zijn.

Sport wordt veel in verenigingsverband georganiseerd. Vrijwilligers zijn de dragers van deze verenigingen. Er zijn in onze gemeente veel verenigingen met een groot bereik onder onze inwoners. Deze verenigingen zijn van groot belang voor de leefbaarheid en de onderlinge binding.

Een gebruiker van de kortingspas: *Er worden in ons dorp leuke activiteiten voor kinderen georganiseerd. Dat kost mij natuurlijk wel geld. Omdat ik een kortingspas heb, hoef ik maar de helft te betalen. Zo kunnen mijn kinderen ook meedoen aan die activiteiten. Maar soms zou ik willen dat de korting meer is dan de helft want het blijft voor mij met een uitkering toch veel geld om bij te betalen.*

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de gemeente hoofdverantwoordelijk is voor goede sportieve voorzieningen op een elementair basisniveau. De gemeente maakt (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse bevolking mogelijk.
- er voldoende en kwalitatief goede faciliteiten beschikbaar zijn voor het kunnen beoefenen van sport (in teamverband en in verenigingsverband).
- het sport- en beweegteam samen met inwoners en verenigingen activiteiten ontwikkelt om jong en oud in 'beweging' te krijgen.
- de overdracht van het beheer en onderhoud van de sportaccommodaties aan de sportverenigingen snel wordt afgerond.
- de deelname van kinderen aan sport van ouders met een inkomen van minder dan 130% van het wettelijk sociaal minimum wordt gestimuleerd met een sportpas en/of het Kindpakket.
- actieve sportbeoefening ook mogelijk moet zijn voor mensen met een beperking.
- besturen van sportverenigingen actief worden ondersteund in het vinden en begeleiden van vrijwilligers, het scouten van talenten en het samenwerken met andere verenigingen.
- de gemeente initiatieven voor "gezonde sportkantines" ondersteunt/beloont.

***Vrouw** van 68 heeft last van diabetes en bleef steeds meer in huis. De huisarts adviseerde haar om meer te gaan bewegen. Ze sloot zich aan bij het wandel café dat door vrijwilligers samen met het sport- en beweegteam van de gemeente is gestart. Nu komt ze weer buiten, geniet van de prachtige natuur en maakt nieuwe vriendinnen.*

Cultuur en educatie

Kunst en cultuur zijn een bron van inspiratie. Ze spelen een belangrijke rol bij participatie en emancipatie van inwoners. Cultuur draagt bij aan het imago van de gemeente en aan de lokale identiteit. Cultuur is belangrijk voor de leefbaarheid in buurten en steden. Er zijn in onze gemeente veel culturele verenigingen met een groot bereik onder onze inwoners. Door bezuinigingen is de toegankelijkheid en betaalbaarheid van culturele voorzieningen onder druk komen te staan.

Een koorlid: Kunst en cultuur zit in de genen van veel mensen hier. Mijn koor heeft een keer per jaar een grote uitvoering. De repetities hiervoor zijn echt sociaal bindende activiteiten. De repetitieruimte en de dirigent kunnen we als koorleden zelf betalen. Maar voor een grote uitvoering komt meer kijken. Daarvoor moet een grote zaal gehuurd worden, programma's gedrukt enzovoorts. Voor die extra kosten konden we eerst een beroep doen op de gemeente. Subsidie voor deze activiteit is nu nauwelijks beschikbaar maar volgens mij is dat ten onrechte.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- de gemeente een gevarieerd kunst- en cultuuraanbod in stand houdt.
- de gemeente het ruime aanbod amateurkunst in al zijn vormen stimuleert en faciliteert.
- de totstandkoming van één kunst- en cultuurcentrum wordt gefaciliteerd.
- de kernfuncties van de bibliotheek (bij voorkeur in multifunctionele voorzieningen en in scholen) bereikbaar zijn voor alle inwoners van de gemeente.
- kunstenaars ondersteund worden in hun bestaan als ZZP'er en bij het zoeken naar expositieruimte en/of atelierruimte.
- cultuureducatie voor kinderen en jongeren toegankelijk en betaalbaar wordt gemaakt door eigen bijdrages of met het Kindpakket.
- de samenwerking tussen culturele voorzieningen en het onderwijs wordt versterkt.
- de gemeente de groep laaggeletterden in kaart brengt in samenwerking met het Digitaal huis Veluwezoom.
- er een overzicht komt van erfgoed uit de Wederopbouwperiode (1945 -1965) als onderdeel van het cultuurhistorisch beleid en ten behoeve van omgevingsplannen en aanpassing van gebouwen.

5 Bestuurlijke vernieuwing

Man uit Renkum, geboren en getogen in dit dorp: Ik wil niet dat we, zonder er iets over te kunnen zeggen, opgeslokt worden door Arnhem. Dan wordt alles veel duurder en de politiek daar is een rommeltje. De gemeente Renkum moet zorgen dat ze de zaakjes goed op orde hebben zodat niemand op het idee komt Renkum op te heffen.

De verdergaande samenwerking van de gemeente met andere partijen en de overdracht van gemeentelijke taken aan andere organisaties betekent veelal dat de raad haar sturende en controlerende taak steeds meer 'op afstand' moet uitvoeren. Maar bewaakt moet worden dat de raad de regie over alle handelen van de gemeente op hoofdlijnen behoudt.

De afgelopen jaren hebben inwoners meer verantwoordelijkheid genomen en/of moeten nemen voor hun eigen bestaan en voor elkaar. De raad koos ervoor te besturen vanuit de gedachte 'loslaten in verbondenheid'.

De samenleving vraagt steeds meer om een gemeente die ruimte biedt aan eigen ideeën en initiatieven van inwoners. Vóór je taken overdraagt aan inwoners, moet wel duidelijk zijn wat des gemeente blijft. Zo nodig moeten mensen ondersteund worden om hun eigen mogelijkheden en eigen kracht te benutten.

De betrokkenheid van de Renkumse gemeenschap bij de publieke voorzieningen is groot, afgaande op het aantal inwoners dat vrijwillig taken uitvoert die in het verleden door de ambtelijke organisatie of in het geheel niet werden uitgevoerd.

Wij vinden het belangrijk dat inwoners weer zeggenschap krijgen over publieke voorzieningen. Publieke voorzieningen zijn er in het belang van inwoners. Zeggenschap draagt bij aan betrokkenheid van inwoners bij de publieke zaak en bij elkaar. Het moet wel duidelijk zijn tot hoever die zeggenschap gaat en dat deze niet ten koste mag gaan van democratische waarden en de bevoegdheden die de raad bij wet heeft. Ervaringen van de afgelopen jaren (Renkum Centrum, Doorwerth Centrum) hebben duidelijk gemaakt hoe belangrijk dit laatste aspect is.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- in samenspraak met de inwoners bepaald wordt welke taken de gemeente zelf uitvoert, welke taken samen met andere gemeenten worden uitgevoerd en welke taken aan de inwoners worden overgelaten.
- beslissingen hierover goed zijn onderbouwd en pas worden genomen als volledig helder is wat de beslissing betekent voor de Renkumse gemeenschap en de achterblijvende organisatie en de raad als eindverantwoordelijke vanaf het allereerste moment bij de besluitvorming is betrokken.
- nieuwe gemeenschappelijke regelingen of andere vormen van regelingen democratisch moeten zijn gelegitimeerd en gecontroleerd.
- gemeente en inwoners als partners samenwerken bij projecten die van belang zijn voor leven, wonen en werken.
- inwonerinitiatieven worden gestimuleerd en inwoners worden uitgenodigd om mee te denken en alternatieven te bedenken voor het uitvoeren van gemeentelijke taken.
- ieder dorp een dorpsambtenaar krijgt als vast aanspreekpunt en een dorpswethouder met de zorg voor het betreffende dorp in zijn portefeuille.
- gezorgd wordt voor sterke cliëntenraden bij zorg- en andere hulpverleningsorganisaties en overleggen van gebruikers van sportparken, buurthuizen en andere buurtvoorzieningen.

6 Gemeentelijke organisatie en begroting

De gemeente heeft er de afgelopen jaren veel nieuwe taken bijgekregen. De nieuwe taken vragen een ander manier van werken. Voor het uitvoeren ervan is een slagvaardige efficiënt werkende en voor de inwoners toegankelijke ambtelijke organisatie nodig. In het aan de raad aangeboden Koersplan Renkum 2020 is aangegeven op welke wijze de ambtelijke organisatie optimaal kan worden ingezet voor de inwoners en welk personeelsbeleid daarvoor nodig is.

De overheveling van taken vanuit het rijk naar de gemeente heeft forse gevolgen gehad voor de omvang van de begroting. Door de bezuinigingen die de landelijke overheid de gemeente ook heeft opgelegd zijn de financiële mogelijkheden van de gemeente kleiner geworden. De PvdA wil dat ook in Renkum de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.

De financiële reserves van de gemeente zijn op dit moment ruim voldoende. De benodigde omvang van de algemene reserve moet worden heroverwogen mede in het licht van de voor de investeringen in het sociale domein benodigde financiële middelen.

Daarom willen wij dat in de komende raadsperiode:

- hoge prioriteit wordt gegeven aan de uitvoering van het Koersplan Renkum 2020 met de focus op een organisatie die toegesneden is op een veranderende samenleving.
- een sluitende en stormvaste (meerjaren)begroting.
- de lokale lasten jaarlijks met maximaal het inflatiepercentage worden verhoogd. De tarieven van de OZB stijgen maximaal met het percentage dat de gemeenten met het Rijk afspreken.
- de gemeente Renkum rekening houdt met de koopkracht van haar inwoners. Gemeentelijke lastenverzwaringen worden daarom voor de lagere en middeninkomens zo veel als mogelijk vermeden.
- ten laste van de algemene reserve een fonds cofinanciering duurzame initiatieven van € 1.000.000 wordt ingesteld.